

Fritänkaren

alternativ oberoende kulturtidskrift

språkrör för bl.a. C.C.A. i Sverige,

Nr. 9 Sommaren 1993.

Redaktör, stilistisk bearbetare och ansvarig utgivare: Christian Lanciai

Brev och bidrag mottages tacksamt, t.o.m. anonyma och pseudonyma.

Alla insändare behandlas respektfullt som medarbetare.

Ny medarbetare fr.o.m. detta nummer : Owe Svahn.

Lösnummerpris : 10 kr.

Årsprenumeration : 100 kr (även i Danmark och Norge).

(i Finland : 80 mk)

Lösnummerpris för tidigare nummer: 20 kr.

Fritänkaren beräknas utkomma med 12 nummer årligen eller mer
på budgetbasis utan annonser i anspråkslös form.

Postgironummer : 621 39 94 - 4

Innehåll i detta nummer :

Brev från en kritisk läsare (insändare)	2
Vår sorg, av <i>Owe Svahn</i>	4
Tibetfiaskot (om Skrotbanker m.m.)	5
Winterreise, del 4 : Bulgarien och Ivan Vazov	5
Notis om dator (äventyrligt experiment)	9
Talisvaldis Zusmanis in memoriam	9
Den bosniska situationen (politik)	11
Fler insändare	11
Brev från Indien (<i>Westerberg</i>)	12
Det sjuka svenska samhället, av <i>Owe Svahn</i>	13
Ernest Raymond (litteratur)	15
Anthony Asquith (film)	16
Problemet med Beethoven	17
Trevlig sommar!	18

På beställning kan såväl tidigare nummer som enbart tidigare artiklar och följetongavsnitt erhållas. Utom inom Sverige distribueras tidskriften även till tretton andra länder.

Vår medarbetare John Bede har redan tagit semester, men han återkommer liksom även Fritänkaren för övrigt i augusti.

Göteborg, Pingstafton den 28 maj 1993.

red.

P.S. Prenumeranter som ej betalt sin prenumerationsavgift och ändå har bostad och inkomst, har Fritänkaren ej råd med i fortsättningen p.g.a. ständigt stigande portokostnader.

Brev från en kritisk läsare

I nummer 8 presenterar du dina "medarbetare" och bifogar en brasklapp till dem, som inte tror att du har några medarbetare. Du har i varje fall inte övertygat mig. Jag tror fortfarande att du skriver allting själv, och jag har stöd för min övertygelse. Du sade själv för ett år sedan att John Bede inte existerade och att hans "Gotisk historia" var ett verk av dig själv för femton år sen. Om han inte existerar tror jag inte heller att de andra existerar. Din "Säpo-man" vill du ju inte ens säga namnet på. Den enda av dina "medarbetare" som jag tror på är teologen Westerberg, för han verkar faktiskt som en levande mänska. "Doktor Sandy" har bara förekommit med en artikel än så länge, och det är svårt att bedöma honom än så länge. Han kan ju existera, men jag vill gärna se mer av honom innan jag tror på honom.

Och så var det alla de andra. "Claes Lindgren". Jag vet att du själv med förkärlek har skrivit sonetter. "Henning Enedal". Hans dikter kan du mycket väl ha skrivit själv. Och alla insändarna. Är de verkligen så rädda att inte en enda av dem vågar sätta ut sitt eget namn?

Du säger att det saknas motiv för att ge andra äran av vad du själv har skrivit. Behöver en mytoman ett motiv?

Och Tibetresan. Det är nog bara ett sätt för dig att plocka pengar av folk. Den blir säkert aldrig av. Och C.C.A. Varför vill du inte säga vad bokstäverna står för?

Det enda positiva med din tidskrift hittills är att du vågat ta avstånd från scientologerna. Därigenom är du åtminstone inte någon religiös bedragare. För övrigt kan du nog lura vem som helst med din mytomani men inte den kvinnliga intuitionen.

Svara om du vågar!

Denna anonyma insändare häcklar andra insändare för att de inte vågar sätta ut sitt namn, men själv vågar hon det inte heller.

Låt oss ta en sak i sänder. Beträffande John Bede var det hans egen önskan, när "Gotisk historia" började publiceras i "*Adoremus in Aeternum*", att vi skulle förneka hans existens om någon ville ha kontakt med honom. Det är riktigt att även jag skrev en "Gotisk historia" på 70-talet, men John Bedes skiljer sig från denna och har en helt annan utveckling i keltisk riktning och är mycket bättre. Min "Säpo-man" uppträder med namn och artiklar när han själv behagar.

Claes Lindgrens och Henning Enedals existens och deras dikters autenticitet behöver inte bevisas då många kan vittna om deras verksamhet i Göteborg. Beträffande Henning Enedal brukade han sprida sina dikter fritt omkring sig, och många besitter idag ovärderliga originaldikter av honom som det gäller att bevara och försöka samla. Vi ber de av våra läsare som kände honom att notera detta och sprida ordet till andra som kände honom och som fick dikter av honom. Han blev aldrig publicerad. Claes Lindgren hinner ännu bli.

Om C.C.A. får jag inte avslöja mer än jag redan gjort med risk för att eljest förverka mitt eget medlemskap. Vi tar inte tillbaka något av vad vi avslöjat, men vi kan heller inte avslöja någonting mer. Beträffande Tibetresan är du inte den enda som tycks ha något emot min resa dit. Ingen har hittills (14.5) hjälpt mig och allra minst bankerna, som om en låneansökan på 20,000 från en helt ren kund utan något tidigare lån någonsin skulle riskera samtliga bankers existens. Även samtliga borgensmän har upprepat samma inställning: "Finns det ingen annan du kan fråga?"

Resan skall vara betald den 28 maj. Den 29 juni flyger vi från Stockholm till Peking, där vi stannar några dagar. Besöket i Peking kan bli det viktigaste på hela resan. Därefter flyger vi till Chengtu och därifrån till Lhasa. Efter några dagar i Lhasa besöker vi de andra städerna Shigatse och Gyantse samt sjön Nam Tso med resans huvudmål Katsel i närheten, där Sida bedriver ett projekt med byggandet av

en skola. Tillbakaresan sker längs samma rutt Lhasa-Chengtu-Peking-Stockholm. Alltsammans tar 29 dagar. Vi var tretton anmälda i april, och aderton hade varit önskvärda. För närvarande är vi tolv, och därmed blir resan tusen kronor dyrare för var och en.

I denna stund vet vi ännu inte om vi kan följa med eller inte, då det ännu fattas 20,000 kronor genom bankernas strul och långsamhet. (På grund av diverse erfarenheter av Skandinaviska Bankens sovande personal, som bara är upptagen i kafferummet på vissa håll och då med annat än med finansiella affärer, föredrar vi att i fortsättningen kalla denna S.K. bank för Skrotbanken, då den mest bara tycks hålla på med att skrota.) Vi kan bara tills vidare fortsätta arbeta och göra vad vi kan och konstatera, att om vi inte kan följa med, så blir det en förstörd sommar med tanke på vad man gått miste om. Ekonomin blir i så fall stabiliserad, men den enda compensationen för Tibetresan blir bara hårt arbete under butter tystnad. Om vi kommer iväg till Tibet så blir det inte tack vare Sverige utan snarare trots detta strul-Sveriges alla förenade ansträngningar för att hindra oss. Strul är för övrigt ett lika svenskt ord som "lagom", någon motsvarighet har inte kunnat upptäckas i andra språk, och även om fenomenet som sådant torde vara universellt lär det knappast förekomma i något land i så bred omfattning som i Sverige, som ju ekonomiskt nästan har strulat ihjäl sig. Ingen förmögen svensk som i god tid flyttat sina pengar utomlands tänker någonsin föra ett öre av dem tillbaka in i Sverige, har vi just fått en färsk rapport om.

"Vad ni avslöjar om C.C.A. är mycket intressant ur den synpunkten att jag under hela mitt liv arbetat med hjälporganisationer av de mest skiftande slag men aldrig hört talas om denna. Ni har i er tidning alltid avsvärjt er varje form av tendens (utom kulturella sådana), men likväl tycker jag mig ha funnit en tendentiös riktning i er tidning åt politiskt håll. Denna organisation C.C.A. (som ingen som jag känner vet vad dess benämningsbokstäver står för) kan vara nyckeln till detta intressanta problem. Den politiska tendens som jag tyckt mig finna i er tidning är inte heller den helt entydig. Emellertid är vissa intressanta fakta helt klara. Efter ert besök i Turkiet i vår inträffar i detta land egendomliga politiska skeenden. Vid vårdagjämningen (omkring den 20 mars) har kurderna alltid brukat sätta i gång med stark aggression och offensiv mot turkarna. Sådant var väntat även i år, och kurderna hade själva i god tid dessutom utlovat detta. I stället för dessa väntade terrorattacker kom det i stället ett högst oväntat erbjudande om fred från kurdiskt håll.

Efter er intressanta rundresa i Indien till nästan alla dess olika hörn bryter det ut svåra kravaller i hela landet, när hinduerna plötsligt revolterar mot muslimerna. Efter ert besök i Egypten förra året (som vi aldrig fått läsa närmare om i er tidning) bryter det ut svåra oroligheter från fundamentalisternas sida mot turisterna. I nummer 7 har ni ett inlägg som uttrycker sympati och förståelse för fundamentalisternas sak och som tydligt visar att ni har kontakt med dem. Till slut har vi fallet John Bede. I hans brev till herr Mikael Rosén uttrycker han ett totalt irländskt avståndstagande från IRA. Detta brev måste ha formulerats innan den berömda landsomfattande demonstrationen i Irland mot IRA ägde rum. Är John Bede med i C.C.A.?

Vad jag med allt detta vill komma fram till är att er tidning trots allt sitt kulturella sken är djupare politiskt engagerad än vad någon läsare kan föreställa sig. Om C.C.A. är nyckeln till detta engagemang kan man misstänka att det rör sig om ett slags oberoende underrättelsetjänst som är helt obunden till någon politisk makt. Har jag rätt?

Mot bakgrunden av detta skall det bli mycket intressant att se vad er projekterade Tibetresa eventuellt skall medföra. Tyvärr kan jag inte själv bidra till er kassa, men jag kan alltid önska er lycka till.

A.H, kriminolog och rättspsykiater."

Tyvärr kan vi inte besvara denne för oss okände läsares frågor, men vi tackar för hans moraliska stöd. (Det blir för övrigt allt fler läsare och prenumeranter på "Fritänkaren" som vi inte har en aning om vilka de är.)

Vår sorg

Jag drar mig till minnes ett program i TV, som jag hörde för några år sedan. Jo, ni läste rätt: Jag hörde. Jag ser nämligen sällan på TV; jag hör.

Nåväl, programmet handlade om sorg och om sorgearbete, som det brukar kallas. I programmet deltog några människor, som hade råkat ut för att bli ensamma efter någon nära anförvants död. Jag lyssnade mycket intensivt och kunde jämföra deras upplevelser med mina egna. Mina båda föräldrar var vid det tillfället döda sedan flera år tillbaka. De hade båda dött inför mina ögon, och jag hade dessutom fått känna på den skakande och fruktansvärda upplevelsen att bära en älskad och önskad son till graven. Jag hade med mina egna händer burit honom i hans lilla kista. Det hade varit tunga steg, de tyngsta som jag någonsin har gått i mitt händelserika liv. Så jag visste mycket väl vad de pratade om.

Efter programmet kom jag att fundera mycket över sorgen i våra liv och dess orsaker. Detta kan kanske tyckas en aning märkvärdigt. Sorg känner man väl alltid när någon kär har gått bort. Nja, gör man det? Och gör man det just för att de har gått bort, för att de inte längre finns mitt ibland oss?

Låt oss ställa frågan: När sörjer man som mest? Tänk efter! Är det när någon ung människa dör eller när någon gammal dör? Är det inte så, att sorgen är som störst, när en ung eller kanske mycket ung människa dör? Och är inte sorgen som allra störst, när ett litet barn dör?

Enligt mina egna erfarenheter vet jag, att så är fallet. När mina föräldrar dog, så kände jag ingen sorg men väl en stor tomhet. Det var som om det hade försvunnit två "musikinstrument" ur mitt liv. Även flera år senare kom jag att då och då känna av denna tomhet. Men när min son dog, så kände jag en enorm sorg och en fruktansvärd smärta. Det kunde hända, att jag brast ut i gråt gång efter annan under en lång tid efter denna hemska händelse. Något liknande förstår jag att flera andra har upplevt.

Ju yngre den bortgångne är, desto större blir sorgen. Det som den efterlevande erfar, när någon gammal dör, är nog egentligen ofta en chock och inte en särskilt stor sorg. Att plötsligt och utan någon som helst förvarning vara ensam kan vara värre än själva sorgen.

Mina tankar kring detta ämne har lett mig till att tro, att vi egentligen inte sörjer den bortgångne, utan att vi snarare sörjer allt det som vi inte fick uppleva tillsammans med denne. Många gånger har jag nämligen lagt märke till, att när detta svåra drabbar människor, som haft ett fint liv tillsammans, så reagerar den efterlevande med ett mycket stort lugn, ett lugn som kan förvåna. Men jag har förstått, att denna person lever vidare med alla sina fina minnen av den bortgångne. Det tragiska med ett barns död - är det inte det, att vi under den korta tid som vi fick vara tillsammans inte hann uppleva något tillsammans?

Jag tror, att det bästa som vi kan göra, när vi drabbas av en nära och kärs bortgång, är att försöka dra oss till minnes allt det fina som vi fick uppleva

tillsammans, antingen detta utgjordes av trevliga stunder och samtal eller av de få men lyckliga stunder vi hade, när vi jollrade med vårt barn och detta fick uppleva något av den lycka, som det måste ha känt av att vara älskad.

Låt oss göra så. Låt oss mera räkna de lyckliga stunderna blott!

- Owe Svahn

(ur den opublicerade boken "Ditt ok - min börda" - en katolsk tänkares tankar och reflektioner. Författaren Owe Svahn efterlyser även en kommentar från teologen J.B.Westerberg själv till den brahminske tänkares indiska synpunkter på Jesus i förra numret.)

Tibetfiaskot

Bankerna kunde bara en sak - lägga sten på börda. Borgensmännen kunde bara en sak - tveka. "Det är lättare för en kamel att komma genom ett nålsöga än för en rik person att komma in i himmelen," känner alla till. Vi bad ett antal miljonärer om lån av namn som borgen för ett pengalån från banken, emedan ingen bank trodde eller litade på oss annars. Ingen miljonär gjorde det heller. Det är säkert inte alldeles omöjligt för dem att komma in i himmelen, men ju rikare de är, desto svårare har de för att få "tummen ur röven", med ursäkt för ett korrekt göteborgskt uttryck. Och bankerna? Anledningen till att de vägrade tro på vår återbetalningsvillighet var att vi inte hade några tidigare lån eller anmärkningar under våra trettio år som kund. S.K.banken (Skrot-banken) trodde inte ens på oss trots undertecknad borgensman. Slutligen gick en annan bank med på att bevilja ett lån mot 17,2% ränta med tre års amorteringar - i praktiken en lånekostnad på 50%, - om borgensmannen själv kom med till banken och skrev under reversen. Borgensmannen ville inte nedlåta sig till att träda in i ett för honom fullkomligt okänt bankkontor. Vad man än gjorde innebar det ytterligare förseningar och komplikationer.

Vad händer då, mitt i den pågående kapsejsningen av hela Tibetresan? En fattig gammal vän, som bor i en etta, råkar känna till vad situationen i Tibet handlar om och kommer helt spontant med ett högst oväntat förslag. Han erbjuder sig att låna ut allt vad han äger - mot 8% i ränta. Vi erbjuder honom 12%, blir honom genast hjärtinnerligt tacksam för resten av livet, struntar i alla skrotbanker och reser till Tibet.

Efter vårens vemodiga "Winterreise" tycks det således trots allt bli en Tibetresa på i genomsnitt 3500 meters höjd. Vi lär komma upp till 7000 men knappast lägre än Lhasa.

Så låt oss hoppas att Fritänkaren överlever detta äventyr, så att han sedan kan rapportera om läget bortom Shangri La och världens tak på andra sidan Himalaya.

Winterreise, del 4 : Bulgarien och Ivan Vazov

Bulgarien är ett av Europas mörka hörn och en av Balkans många dunkla garderober. Av alla slaviska folk är bulgarerna det sydligaste, det kanske äldsta och det kanske mest förtryckta och utsatta för främmande staters och folks aggressioner. Bulgarien var det första slaviska självständiga konungariket, som bildades när det på 600-700-talet bröt sig loss från Konstantinopels och grekernas dominans. Det äldsta kyrkslaviska språket och skriften kom till i Bulgarien, och det redde sig någorlunda väl ända tills turkarna kom. Under fem århundraden förtrycktes bulgarerna av turkarna, och bulgarerna var det sista balkanfolk som lösgjorde sig från det

tyranniet. Upproret 1876 slogs blodigt ner och åtföljdes av fruktansvärda massakrer (skildrade bland annat av Dostojevskij i "Bröderna Karamasov" i samband med Ivan Karamasovs monolog om Storinkvisitorn), vilka upprörde en hel värld och blev anledningen till tsar Alexander II:s ingripande och krig mot Turkiet, vilket äntligen ledde till Bulgariens självständighet. Denna varade sedan bara i sextiofem år innan Bulgarien på nytt förslavades av kommunisterna.

Ivan Vazov föddes 1850 och upplevde hela självständighetsresningen med alla dess kriser. Han tvingades i exil främst i Rumänien och sedan i Odessa, där han skrev sin främsta roman "Under oket" (fullbordad 1888) som just handlar om den tragiska blodiga resningen 1876. Han skriver på ett språk som ännu är litterärt omyndigt och osäkert, det är stapplande och tafatt i stilen, banaliteter ger det hela en ganska naiv prägel, men ändå når han under den episkt dramatiska berättelsens gång upp till en klassisk och oförgätlig nivå. Hans pathos är äkta, hans gestalter är av kött och blod, hans föreställningsvärld är nära besläktad både med Schiller och Walter Scott, och bokens tre delars tre olika finaler är alla gastkramande tillställningar som får en att tappa andan. Bulgarien tillhör Europas utmarker, och efter en fyrtioårig kommunistisk kräftgång har det ytterligare avlägsnat sig, men desto viktigare är det att vi bekantar oss med just sådana okända och likväl desto mer levande utmarker. Fler och fler svenskar reser till Turkiet som turister, men vad vet de om Turkiet utom att turkarna bara kan tala turkiska som inte ens är ett indoeuropeiskt språk? Vad vet de om det ohyggliga turkiska förtrycket av Balkan, som pressade samtliga Balkanländer ner i en kulturell dynggrop som gör att vi ännu idag föraktar hela Balkan? För att dessa länder och människor ligger långt efter och hör till Europas mest primitiva har vi ingen rätt att slå dövörat till för deras historia, som går mycket längre tillbaka än vår egen, som rymmer mycket mera lidanden än vår egen, och som vi, som ett nästan lika nytt kulturfolk som amerikanerna, därför kan lära oss mycket av.

Ivan Vazov dog 1921 som Bulgariens mest ansedda romanförfattare och diktare i ett land som tyvärr inte skulle få njuta mer än 25 år till av den totala självständighet som män som Ivan Vazov hjälpte till med att ge Bulgarien. Så trålbundet var Bulgarien under kommunismen att författare och professorer inte kunde få någonting publicerat i detta land om de inte i sina texter även medtog citat och lovprisningar av kommunismen, dess koryféer och Leonid Bresjnev. Bulgarien har en lång väg kvar att gå och har ännu inte kunnat smälta alla de lögner och misstag som präglat landet ända fram till 1989, och kommunisterna behåller ännu delvis makten i detta svårt prövade land. Det tar tid att skaka av sig ett mörkt förflutet.

Ett säreget journalistöde: dottern till en av Bulgariens främsta författare var en lika briljant begåvning som sin far och blev journalist vid Bulgariens kommunistiska huvudorgan. Som pålitlig medlem av kommunistpartiet i 18 år blev hon stjärnkorrespondent utomlands och levde två år på Kuba väl kunnig i spanska och engelska. Så kom 1989, och allt förändrades. Hennes man visade sig vara en dubbelagent som mottog feta arvoden både från öst och väst, och han försvann spårlöst. Hennes redaktör kom i fängelse och såg i 60-årsåldern hela sitt livsverk bli till intet: han blev överflödig och värdelös. Själv behövdes hon plötsligt ingenstans längre, hennes barn tog avstånd från henne, och nu sitter hon ensam i sin fantastiska lägenhet på 100 kvadratmeter och svindlande utsikt och tillbringar dagarna med att röka och dricka medan allt fler dörrar stängs för henne och hennes fina våning allt mer förfaller. En rörande och genomsympatisk människa och en briljant begåvning vars hela liv gått åt skogen bara genom att hon satsat allt på den säkraste hästen som visade sig bli en förlorare. Hon närmar sig nu de 50 och ser bara fram emot att ännu få dö ung. Hon tröstar sig med hundar, som alltid då och då stjäls eller försvinner eller blir sjuka och dör, varför hon hela tiden måste skaffa sig nya. Hennes cognac är

den bästa i världen, men den används liksom för fel ändamål. Enligt uppgifter från henne kommer Castro snart att försvinna, vilket kommer att diskuteras i London de första dagarna i april (1993). Hon kan inte få visum dit, då visumkräftsjukdomsbyråkratin för närvarande kraftigt utbreder sig över Europa. Fastän jag tvingades betala för ett visum till Bulgarien vid gränsen genom ett misstag, kunde jag inte sedan få pengarna tillbaka utan måste överklaga i Stockholm kanske hos utrikesdepartementet och kanske inte utan att småningom nödgas trappa upp fiendligheterna med ändå uteblivet önskat resultat.

Det värsta av Bulgarien återstod. Det hade en avskedskyss i beredskap åt mig. Visserligen hade ju den där natten i en passagerarvagn utan fungerande värme kunnat vara en tillfällighet och olycklig engångsföreteelse, men tyvärr hände det igen. På tåget från Sofia till Athen visade det sig snart att i den enda existerande sittvagnen höll värmen på att försvinna. Den försvann totalt långt före gränsen, man hoppades fåfängt på dess återkomst efter gränsuppehållsnatt-timmarna, en vänlig grekisk konduktör lovade att den snart skulle återkomma, men värmen återkom aldrig. När jag steg av i Thessaloniki klockan kvart över sju på morgonen efter en hel natts frysande visade sig denna vagn vara den sista i tåget, som fått tillskott av många andra vagnar under vägen med värme, från vilka dock den sista vagnen varit blockerad och plomberad. Denna unikt bulgariska och omänskliga vagn var dessutom behäftad med toalett utan belysning, dörrar som inte gick att stänga, öppna fönster som inte gick att tillsluta, det var en i särklass ovanligt ruskig vagn, och jag var inte den enda som satt vaken i den hela natten och frös. Det var minst trettio andra och även kvinnor. Man kan tolerera *en* sådan olycksnatt i ett land och uthärda den med bibehållet jämnmod, men när det i samma land inträffar en till så är det litet för mycket. Stackars Bulgarien!

Även i Grekland utbredde sig snöfälten ända ner till Attika. I en tunnel söder om Lamia fastnade tåget mitt i tunneln. I kupén bredvid min satt det många ungdomar. Blev de förfärade? Inte alls. De applåderade, och när en liten hund började bjäbba någonstans i protest mot situationen så att det hördes i hela tunneln, satte alla ungdomarna i gång med att bjäbba, skälla, yla, ryta, pipa och kvittra tillbaka, så att tåget lät som en Noaks ark med förstärkning. Även översnöat är Grekland ändå alltid Grekland.

I Thessaloniki bytte jag till en varmare vagn och fick en stund njuta av en varm kupé. Den bulgariska skräckvagnen, som tydligen skickats ner till Grekland av bulgarerna för att få den skrotad, försvann från tåget. Nackdelen med den nya varma kupén var dock de grekiska tågfönstren i kombination med en stark fjädring. Grekiska tågfönster är sådana, att de inte kan hållas öppna av sig själva, utan om man drar ner ett fönster åker det genast fast igen när man släpper det. På grund av den väldiga fjädringen i vagnen skumpade denna så våldsamt, att fönstren ständigt åkte ner av sig själva och fast igen under ett förfärligt smällande, som inte kunde åtgärdas. Någon sömn blev det inte.

För första gången kom jag till Athen i dystert och mulet väder. Mitt sjunde besök i denna den sprudlande levnadsglädjens förlovade hemstad var det mest melankoliska av de sju. Mitt pensionat var oföränderligt det samma, och jag fick vara helt ensam i mitt gamla fyrbäddas stamrum. Av någon anledning ville man bara gråta, uttröttad av de värsta resestrapatserna någonsin, själsligt överansträngd av alla plötsliga begravningar och alltför uppfylld av minnen från både lyckligare resor och alla reskamrater som jag aldrig mer skulle få se och vars fantomer särskilt Athen var överfullt av nu vid mitt sjunde och mest melankoliska besök. Schuberts "*Winterreise*" lovade ännu inte något slut på smärtan i bröstet. Det var den 12 mars, men det kändes som mörkaste november.

Och vad råkar man då inte ut för om inte en inkastare? Om en vänlig man tilltalar dig på Sintagma, (Athens finaste centrum,) och erbjuder sig att visa dig sitt ställe, lovar att ge dig sitt kort, tar med dig till stället och bjuder dig på en drink, så är du mycket illa ute. Vad som sedan händer är att en vänlig dam tar hand om dig medan din värd blir upptagen på annat håll. Damen frågar om hon får dricka ett glas med dig, det kan du ju inte ha någonting emot, och bartendern är mycket hjälpsam. När de sedan undrar på vilket hotell du bor, så är det det stora alarmet. Då är de ute efter mer än vad du kan betala. Det gäller att slå till reträtt genast. Då blir värden, som så vänligt bjöd dig på en så läcker drink, plötsligt medveten om dig igen och ber att du betalar innan du går. Hur mycket? - 6000 drakmer, (mer än 150 kronor). Naturligtvis blir du upprörd, och det är bara bra, visa det för allt i världen, bli gärna arg, anklaga värden för att ha lurat dig, han bjöd dig ju på en drink och så vill han ha en förmögenhet i betalning för den, han lovade dig sitt kort som du aldrig fick, och de börjar pruta. Betala åtminstone drinken för damen, (det fula plufsiga ludret,) 3000 drakmer. Men hon bjöd ju sig själv! resonerar du, och du är på rätt kurs. När de fortsätter att argumentera och prutar till 1500 är det dags att sticka. "Jag är ledsen, jag har ett viktigt sammanträffande," lämna resten av din drink hur läcker den än var, och stick. De ropar efter dig: "Tag fast tjuven!" men bry dig inte om det utan bara stick utan att betala en drakma och gå aldrig i närheten av det stället mera.

Tillsammans med Freddy sökte vi efter ett matställe i Plaka. Han tog mig med till sin favorittaverna, som var stängd. Alla de ljuvliga Plakaträdgårdsserveringarna var stängda, tysta, öde och mörka. Jag tog med mig honom till mitt favoritställe "De fem bröderna", som också det var stängt. Aldrig tidigare under mina sex besök i Athen (varav ett hade varit i februari) hade någonting sådant inträffat. Mitt gamla älskade Athen var som en spökstad på grund av fimbulvintern.

Till slut fann vi oss hänvisade till ett varmt ställe inomhus som var ganska dyrt: 150 kronor per person. Middagen var dock ett behövt plåster på sårerna, och Freddys angenäma sällskap förgyllde välbehaget. Han är bara 27 år, en ung i Moskva utbildad filmregissör som samarbetat med Sergej Bondartjuk ("Krig och fred", "Waterloo", etc.) en kuban som talar både spanska, engelska, ryska och grekiska flytande, en redan mycket erfaren ung man perfekt gift med en strålande grekiska, en pålitlig och kultiverad vän som redan inbjudit mig att komma och bo hos honom i några veckor när jag nästa gång kommer till Grekland för att lära mig grekiska kanske i september. Den största betydelsen för hans utveckling har Dostojevskij haft. Han hade mycket att berätta om det sovjetiska sammanbrottet, som medfört att han sagt farväl till Ryssland för alltid. Alla hans vänner och höga kulturkontakter i Moskva hade strukit med i den överväldigande kataklysmen. "Ryssland sålde sin själ för dollars, rockmusik, cocacolakultur, fri prostitution, droger och maffiavåld, och priset som Ryssland fick betala var världens högsta kulturstandard, dess högsta konstnärliga idealism och all sin moral." Han menade att Rysslands nuvarande riktning var rakt in i ett inbördeskrig (som i Jugoslavien) med antingen en ny Stalinkommunism eller högerdiktatur som resultat. Denna pessimism kunde jag dock inte dela med honom. Så långt är det ingen som vill att det skall gå utom möjligen sådana bedragarparasiter som den vänlige inkastaren, som lever på sin ohederlighet, alkoholproselytiserings, hallickskap och maffiakryperi.

Bulgarien var som en miniatyrreflektion av situationen i Ryssland. Även där var samhället i upplösning och alkohol den enda trösten. Den fallna journalisten, den briljanta begåvningen som stått på höjden och kunnat hela kommunistvärlden utantill och behärskat den, som var i färd med att röka och dricka ihjäl sig i sin arbetslöshet, var ett praktsymptom. Den kommunistiska identiteten har fallit, och i stället har en förödande identitetslöshet infunnit sig som ett svart hål av vacuum i vilket allting bara försvinner.

Freddy arbetade nu hårt med att försörja sig inom turistbranschen. Han stiger upp klockan 6 och arbetar till 23 bara för att överleva och för att någon gång kunna få göra film igen. För närvarande ser det ut som om han säkert skulle få vänta länge.

Även i Patras gjorde sig vintern påmind. Min favoritrestaurang vid hamnen med världens mest inbjudande och hjärtliga kypare hade stängt liksom många andra, och uppe på bergen på Peloponnesos låg snön lika tjock som i Norge. Jag fick nöja mig med en annan inomhusrestaurang med ett om möjligt ännu bättre kök och ännu hjärtligare kypare. Det kan inte hjälpas. Patras är ett paradiset när det gäller matkultur, och min kära kypare bjöd mig till och med på ett särskilt lokalt vin i stora kvantiteter som var hur gott som helst, och han lät mig till och med sitta kvar och njuta fast han själv gick hem. Även Patras hamns skattefria butik är utsökt och billig och en fabulös skattkammare: både Campari och Ouzo är där billigare än någon annanstans i Europa. De bästa båtarna över från Patras till Brindisi är *Lydia* och *Media*, vackert designade, trivsamma och varma med trevliga och inbjudande restauranger och barer. Farväl till det glada Grekland 200 tyska mark fattigare efter två dygn! Jämför det med kostnaderna fem dygn i Turkiet på 110 mark. Det är inte många turister förunnat att drivas på reträtt från Turkiet av snöoväder och att få se Peloponnesos inbäddat i snö - och allra minst bara en vecka före vårdagjämningen.

forts. i nästa nummer, då vi besöker "De dödas rike" på Sicilien.

Ett äventyrligt datorexperiment

Vi skaffade en dator. Eller rättare sagt: vi fick låna en dator med skrivare och allt med obegränsad användningsfrihet. Entusiastiskt satte vi oss in i bruksanvisningsböckerna med alla programmen och skred till verket. Så fort vi satte på den undergörande maskinen lyste det en arg röd lampa med ackompanjerande ljud- och pipsignaler som betydde: "Alarm!" Längre kom vi inte. "Hjälp"-knappen förde oss bara in i labrynter som blev till blindgångar, som om datorn såg ett nöje i att konsekvent föra oss vilse. Så småningom lärde vi oss att stryka den medhårs och tala vänligt till den, så att den slutade blixtra och tjuta "Alarm!" Efter fyra dagar hade vi lärt oss den grundligt, så att den samarbetade väl och gjorde sina behov på rätt ställen precis som vi önskade. Då var vi i den ställningen att vi kunde jämföra och kom fram till att våra gamla manuella skrivmaskiner med Tipp-Ex och kladdiga färgband var mycket bättre. Största nackdelen med datorn var, att det var oundvikligt att i farten då och då snudda vid orätta tangenter, vilket huvudstupa kunde kasta oss in i helt främmande program och fullständigt trassla till allt vad vi åstadkommit dittills och till och med sabotera det till oigenkännlighet så att allt måste göras om ifrån början. Det kan ta tid att arbeta sig ut ur sådana fel i en dators komplicerade virrvarrmekanismer, medan på en manuell skrivmaskin det räcker med att man använder fingrarna, då dessa lätt korrigerar med Tipp-Ex eller lösgör fastnade tangenter, medan en dator som trasslar in sig och till sig inte ens kan utredas med våld.

Talisvaldis Zusmanis in memoriam

Vi hade äran och glädjen att få bo granne med honom i sex år. Det var en liten rund jovialisk gammal man som gick mycket illa med käpp, men han var alltid trivsamt själv. Det var alla överens om. Han brukade komma till mig och fråga om vi inte kunde spela ihop. Jag skulle då på piano ackompanjera hans bastuba. På den tiden när Röda Korset på Vasagatan var öppet för musikälskare på söndagar och

jag där brukade spela på kaféets sedermera avyttrade piano, brukade han alltid ta sin stol och demonstrativt sätta sig mitt i salen som ensam uppmärksam lyssnare medan alla tanterna bara satt vid kaffet och pladdrade. Kurt Frank, den andre stampianisten där, brukade överrösta skvalpratstanterna med att ständigt spela hårdare, medan jag brukade spela för lyssnare och älskare, även om Talis var den enda. Jag brukade även stämma hans piano på den lettiska föreningen och där spela för honom särskilt när det var gjort. I yngre dagar hade han varit "Trumpetspecialisten" med stadens bästa specialmusikaffär för bleckblåsare. Jag kände honom bara som pensionär i sitt obeskrivliga hem av bara prylar där han knappast själv fick plats. Men även som gammal bibehöll han sitt rykte om att vara en otrolig fruntimmerskarl. Han älskade sällskap och särskilt damsällskap vem det än var. När hans grannar ovanpå, som spelade mycket stökig dunkmusik, bad om ursäkt för att de ibland spelade väl högt och sent, så sade han: "Spela högre, så att jag hör er mera!" Mot slutet blev lägenheten ovanpå hans en ren knarkarkvart med trafik dygnet runt, men det störde inte honom. Han tyckte bara det var trivsamt med litet liv och rörelse, även om det blev för mycket.

Få kände hans andra sida, men det privilegiet förunnades mig. Efter att jag känt honom i flera år redan och vi redan spelat ihop några gånger överraskade han mig med att ställa intimare frågor. Han hade observerat ett och annat i mitt hem, och jag kunde bara bekräfta hans aningar. Han var lika djupt politiskt engagerad som jag, och hans täckmantel för sin hemliga hjälpverksamhet för sitt förlorade hemland Lettland var ännu säkrare och effektivare än min. Mig kunde man misstänka för vad som helst, jag var ju ung och i farten och reste mycket, men vem kunde tro att denne invalid med bastuba och fruntimmer målmedvetet bedrev en underjordisk verksamhet för Lettlands befrielse från Sovjetunionen? Riktigt nära varandra kom vi den där händelserika våren 1991 när det verkligen började hända saker i Baltikum. Då kände vi varandra så väl att vi kunde lita på varandra och verkligen utbyta erfarenheter.

Det upprepas ideligen hur nödvändigt det är att förintelsen av judarna under andra världskriget aldrig får glömmas bort, men det är precis lika viktigt att vi heller aldrig glömmar vad ryska kommunister försökte göra i främst Baltikum men även i hela Östeuropa. 1991 var Riga i samma situation som Lhasa i Tibet är i idag: huvudstadens befolkning utgörs till större delen av utlänningar som ockuperar landet. I hela Sovjetunionen försökte man systematiskt arbeta för ett långsiktigt utplånande av alla etniska minoriteter, precis som i Kina och Nazi-Tyskland och Serbien, för att ersätta dessa med rättroga bekännare till den egna nationaliteten. Detta om något är national-socialism. Offer för denna monstruösa nationalegoism är idag främst Bosnien och Tibet, men det förekommer även på alltför många andra håll. Talis redogjorde i detalj för mig precis hur ryssarna hade gått till väga för att gradvis och obönhörligt förvandla Lettland till en helt rysk koloni och detta genom långsiktig överlagd folkutrotning. Det andra världskriget är över och det kalla kriget är över, men denna fara är inte över. Bosnien och Tibet blöder värst, men bölder finns det över hela världen, och om de inte åtgärdas måste även de brista ut i krig.

Under de heta dagarna i slutet av april, när det plötsligt blev 30 grader varmt, gick Talis ut och satte sig utanför korvkiosken nedanför Hagabion vid Linnégatan. Där slocknade han plötsligt mitt i hjärtat av stadens liv, dess andra pulsåder Linnégatan, Göteborgs enda riktiga boulevard och mest kontinentala gata, ett stenkast från sitt hem, nöjd och glad som alltid och fullt med människor omkring sig. Kan man dö i lyckligare omständigheter som gammal ungarl (återupplivad sådan) efter 77 år av händelserikedom och lycka som människovän i musikens tjänst - och med Lettlands befrielse som kronan på verket?

Den bosniska situationen

Från Irland har vi fått ett praktreportage om situationen i Bosnien som tyvärr inte kan återges här då materialet består av bilder. Den övre bilden visar den bosniska serbledaren Radovan Karadzic tillsammans med Serbiens president Milosevic i en napoleonisk pose. Under bilden läser man: "Två psykiatriker vid makten. Resultatet:" Den undre bilden visar resultatet. Den har rubriken: "Vem är vem i Sarajevo? Hur man ser skillnaden mellan de stridande." Man ser sju olika soldater avbildade: 1. Jugoserbisk yrkesmilitär, 2. Fria serbiska armén, 3. Antiserbisk bosnisk milis, 4. Kroatiska anti-serbiska rebeller, 5. Serbisk antikroat som inte heller gillar muslimer, 6. Bosniska pro-islamska förbandet, 7. Hercegovinska antiserbiska antikroatiska förbandet, - och alla dessa sju är helt identiska med varandra.

Fler insändare

Kära Fritänkaren, Vad ska jag göra? Jag behöver ett råd. I hela mitt liv har jag älskat flickor, och aldrig har jag träffat en enda som man kunnat lita på. Varför har jag bara råkat ut för bedragerskor? De lockar en, provocerar en, flirtar med en och utmanar en tills man blir kär och friar och då blir det bara blankt nej, och sedan blir man behandlad som deras dödsfiende för resten av livet, och de sprider falska rykten om en. Är det då så kränkande att fria? De flesta tycks mena det. Själv menar jag, att ett frieri är det bästa beviset för ens hederliga avsikter. Erbjuder man äktenskap innan man kränker, så blir det ingen kränkning. Men de flesta flickor verkar tycka att ett erbjudande om ett äktenskap är en värre kränkning än en våldtäkt.

Min erfarenhet är tyvärr den, att om en flicka besvarar ens äktenskapserbjudande med ett nej, så kan man aldrig lita på den flickan, hur mycket hon än sedan ångrar sig och mognar med åren. Säger de nej till ett hederligt erbjudande, så är de inte trovärdiga själva och kan aldrig bli det heller. Att våga fria är att våga ge en flicka sitt fullaste förtroende. Om hon tillbakavisar detta så var hon inte värd det.

Måste jag då förbli untkarl hela livet, när alla flickor tycks vara sådana, att de uppfattar ett äktenskapserbjudande som kränkande och bara accepterar rena våldtäkten som bevis för mannens äkta kärlek?

- olycklig untkarl.

Vi förmodar att denna untkarl blivit allvarligt bränd och ber honom vara försiktigare i fortsättningen. Hans princip att erbjuda äktenskap innan han går i säng med den tilltänkta är dock helt riktig och framför allt förnuftig. Samtidigt som detta tillvägagångssätt inte kan missförstås utgör det en gardering för båda parterna: hon har rätt att säga nej, och han har inte gått händelserna i förväg. Om ovanstående untkarl bara råkat ut för så konstiga damer som bara uppfattar äktenskapserbjudanden som förlämpningar har han verkligen bara haft otur.

"Jag tycker inte om er tendens, herr Westerberg och herr Lanciai. I nummer sju försvarar ni terrorfundamentalismen i Egypten, och i nummer åtta låter ni en okunnig indisk guru helt profanera kristendomen. Är ni beredd, herr Westerberg, att som ortodox teolog låta er konverteras till islam? - besviken läsare."

Vi ber läsaren om tålmod och tillgift för dröjsmål med svaret, men herr Westerberg svarar säkert, och låt oss hoppas utförligt, hur långt borta han än befinner sig geografiskt.

Följande brev har vi den 24.5. fått från Indien:

"Käre Christian, Jag välkomnar dina Tibetplaner och ser fram emot att få träffa dig i Lhasa. Jag inväntar bara slutgiltig bekräftelse på din resa, så sätter jag mig i rörelse innan monsunen börjar och meddelar jag dig exakt hur vi ska träffas i Lhasa. Jag blir lätt att känna igen då det är lättast att som västerlänning passera i Tibet som oförarglig hippie med så rådbråkat utseende som möjligt. Jag har inte klippt mig sedan du såg mig senast, i Tibet måste jag alltid bära mörka glasögon för solens skull utom hatt, och min kroppslängd känner du ju till. Emedan jag är så pass iögonfallande som jag är bland alla halvdvärgar i Himalaya måste jag dock akta mig för kineser och helst undvara dem. Bered dig på alla tänkbara chockupplevelser. Kineserna har gjort med Tibet vad tyskarna gjorde med Polen. Skillnaden är att ingen har satt stopp för kinesernas framfart, med det resultatet att Tibet till stora delar är mera kinesiskt än tibetanskt och särskilt Lhasa och de andra städerna där omkring. Kanske vi kan träffas både den 12 juli och den 23-24 juli. Om det blir ändringar i ert program och du inte dyker upp väntar jag i varje fall månaden ut. Ge mig gärna upplysningar om dina reskamrater. Kanske man kunde få träffa dem och tala svenska med dem också?

Hela Tibetfrågan borde egentligen vara FN:s angelägnaste uppgift. Hela Tibet borde underställas Unesco direkt och metodiskt restaureras med alla kloster och tempel som kommunisterna förstört utan anledning, som den unika helgedom och källa till andlighet och visdom för hela världen som hela Tibet utgör. Tag gärna med dig de senaste Fritänkarna, om det blir fler efter nummer åtta innan du kommer. Sjuan har kommit, den var ditt minst kontroversiella och mest renodlade nummer hittills, jag antar att jag hinner få åtta snart, där jag antar att min artikel finns med. Har den väckt uppseende i dina kristna kretsar? Meddela gärna reaktioner och kommentarer.

Låt detta vara en sporre för dig: om du inte kommer beger jag mig i stället till krigets Afghanistan och Tadjikistan och bråkar med muslimerna där. Om de nya strömningarna inom islam har jag mycket att berätta när du kommer. Få se vad du skall tycka om mina betraktelser angående moder Maria.

Hör av dig snarast!

J." (Westerberg.)

(Nummer åtta är på väg till medarbetaren med bekräftelse av Tibetresan. Någon artikel om Maria har vi ännu inte mottagit av honom. Däremot meddelar han även den sorgliga nyheten att vår omistliga bekantskap Max Chablon, fransmannen från Benares, plötsligt avlidit i Assam genom malaria. Johannes uttrycker även den förhoppningen att "Fritänkaren" inte håller på att bli alltför väletablerad: "Tänk på att du inte längre kan ha någon kontakt med C.C.A. om du blir berömd. Jag rekommenderar att du håller Fritänkaren på samma primitiva nivå som hittills vad gäller tekniskt utförande och att du bibehåller den begränsade upplagan." Dessa synpunkter torde vår färskaste medarbetare Owe Svahn inte hålla med om.

Före Owe Svahns gissling av Sverige kan vi antyda något mer av våra erfarenheter av svensk finans- och bankmentalitet. Bankerna lånar gärna ut vad som helst till projekt som lockar med vinster och går därmed gärna på vilka bedrägerier som helst. En skojare fick exempelvis låna ett antal miljoner med en Ölandstomt som säkerhet som var taxerad till åtta miljoner. Den var i själva verket bara värd 150,000, och Sverige och banken såg varken de miljonerna eller den skojaren mer, som gjorde en god affär med bankens goda minne. Men när det gäller att låna ut 20,000 till en helt ren låntagare för finansierandet av det behjärtansvärda projektet att stödja ett skolbygge i Tibet regisserat av Sida blir alla banker livrädda och även alla tillfrågade borgensmän. Tydligt är det meningen att förhindrandet av sådana lån skall täcka bankernas kreditförluster. Således fick ingen bank och ingen borgensman äran av att

ha hjälpt oss till Tibet utan endast en enda fattig levnadskonstnär, som från sin etta gärna släppte till allt vad han ägde.

Vi nämnde i förra numret siffran 12 procent som uppskattning av utrotade tibetaner. En mer realistisk siffra torde vara ungefär 30%, som då även inkluderar tibetaner som drivits i landsflykt från sitt hemland av kineserna.

Tibetresan var icke alls planerad utan uppenbarade sig som en möjlighet först de sista dagarna i april.

Det sjuka svenska samhället, av Owe Svahn.

"Vi väntar på draghjälp från USA." Känns frasen igen?

"Det ordnar sig nog ändå till slut." Känns frasen igen?

"På det här området har vi kommit längst i världen." Känns frasen igen?

Hur länge skall man i Sverige leva kvar i sina illusioner? När skall man inse, att verkligheten är helt annorlunda än den bild, som man under många år har målat upp för sig själv? När skall man vakna upp och förstå att det som nu gäller är att kavla upp skjortärmarna och hugga i?

För närvarande går man i "väntans tider" och bara hoppas och tror, att bara man kommer in i EG, så skall allting ordna sig. Vad jag misstänker är, att så snart som Sverige kommer in i EG, så kommer man att i detta land få samma chock som den som drabbade de f.d. östtyskarna när de väl hade förenats med *Bundesrepublik Deutschland*. De upptäckte nämligen då, att de under hela den kommunistiska tiden hade levt i ett slags drivhusklimat och att det nu gällde att anstränga sig samt ställa om sig för det till synes verkligt hårda arbetslivet, det som alltid hade varit något självklart för västeuropéerna.

Jag har emellertid börjat fråga mig om svenskarna verkligen kommer att klara av denna omställning. Har de den rätta förutsättningen för denna omställning? Och fungerar verkligen samhället så bra, att det kan backa upp sina medlemmar i alla de situationer, som kommer att uppstå? För tro mig! Svåra kommer de att bli.

För att ett folk skall kunna klara av alla dessa omställningar så är det nödvändigt, att detta folk känner en trygghet, att det "vilar" i sin egen kultur, att det känner sina rötter. Det är nämligen det som ger ett folk dess ryggrad och inre styrka. Kunskap om sig själv, sina förfäder och sin historia tycks vara en absolut förutsättning för detta. Men vad har nu svenskarna av allt detta? Inte mycket. Den svenska statsapparaten med sossarna i spetsen har lyckats med det otroliga konststycket att mer eller mindre fullständigt bryta ner sitt folk identitetsmässigt.

Först tog man ifrån svenskarna deras historia genom att på olika sätt förtärliga undervisningen. Inte många studenter känner idag till vad som hände före den s.k. upplysningen; och den tid ur vilken vår nuvarande civilisation föddes, medeltiden, har man inte den ringaste uppfattning om. Dessutom lyckades staten genom inblandning i den svenska kyrkan förstöra svenskens tro, d.v.s. vad som fanns kvar av den efter att kyrkans män själva gjort sitt. En kyrka med odöpta medlemmar och prästinnor är knappast mer kyrka än en frimärksförening. Mest förödande för den svenska kyrkan var tillsättandet av politiskt valda representanter i olika kyrkoorgan.

Sammanfattningsvis kan man alltså säga, att med den nedbrytning av det svenska folket, som staten har orsakat, blir det mycket svårt för detta folk att finna sig till rätta i den europeiska gemenskapen och att hitta sin egen nisch där.

Men hur skall nu detta gå till? Förstört som det svenska folket är, så kan man inte precis förvänta sig några storverk. Detta folk består idag av nära nog idel mesar, tråkmånsar, intrigörer, fifflare och latmånsar. Avundsjukan härjar som aldrig förr, och detta kan ta sig de mest bisarra uttryck, som t.ex. när en man har uppnått ett

visst mål. Ute i Europa blir han beundrad, och man försöker ta efter honom och "fånga in" hans egenskaper. I Sverige försöker man i stället ta ifrån honom allt det fina som han har lyckats tillgodogöra sig för att på så sätt dra ner honom till samma låga nivå som den nivellerade medelmåttan befinner sig på. För när man väl har fått honom dit, så märks inte de egna medelmåttiga tarvligheterna lika mycket.

Svenskarna har också blivit ett av världens räddaste folk. De vill ständigt vara "muromgärdade" och skyddade mot alla slags tänkbara eller otänkbara faror. Den som har erfarenhet av hur en svensk affärsman tar kontakt med utlandet förstår vad jag menar. Allt präglas av rädslan och ingenting lämnas åt slumpen. Har han inte sitt "regelverk" att ty sig till, så råkar han lätt i ett slags förstelnad panik. Ingen plats finns för improvisationer. Allt blir på så sätt så stelt och konstlat. Svensken är känd som en av de absolut tråkigaste och mest stelbenta människorna i denna värld. Att i en affärsförhandling få honom att inse, att det eventuellt kunde finnas ett annat sätt än hans eget att se på ett problem är hart när omöjligt.

Detta stelbenta sätt att se på verkligheten kommer fram på ett nästan skrattretande sätt i behandlingen av de beslagtagna porrfilmerna. Man slet sitt hår i förtvivlan, när man skulle försöka hitta någon paragraf som kunde åberopas för att man skulle slippa lämna ut dessa filmer. Så fort någon ansvarig rättsinstans hade hittat någon lämplig paragraf var vips någon annan instans framme och slog undan benen. Det var väl inte så förbaskat konstigt att förhindra utlämnandet av dessa filmer, som kunde vara så skadliga. Det var ju bara att låta bli att lämna ut dem. Konstigare var det väl inte! Prata om paragrafrytteri! Man kan verkligen undra hur det är fatt med förståndet hos dessa människor, för att inte tala om förnuftet och känslan för vanlig enkel anständighet. Det var ju inte svårare än att helt enkelt säga "Nej"!

Jag undrar om inte mycket av detta inskränkta tänkande också var orsak till de stora bankkriserna. Jag har nämligen på omvägar fått höra hur det gick till när dessa stora "grandiosa" penninginstitut lånade ut kapital till fastighetsskojarna. Det är så att man måste ta sig för pannan när man hör något sådant, hur dessa samhällets kapitalpelare lät sig luras. Att fastighetspriserna inte kunde fortsätta att stiga på det sätt som de gjorde kunde ju en byfåne räkna ut med svanskotorna. Men tänk, det kunde inte våra chefer i bankpalatsen. De bara öste ut spararnas surt förtjänade pengar utan att ifrågasätta någon av alla de upplysningar som måste ha kommit dem till del. När bankerna sedan skall räddas av staten, d.v.s. vi, så betyder detta, att vi sparare får sätta in våra pengar två gånger. Det ni, det var grejor det! Inkompetensen i all sin prydno!

Inkompetens, ja! Den finns även i andra samhällsskikt, som t.ex. bland våra valda representanter i regering och riksdag. Eller vad sägs om denna underbara "underskottsbalansvals" som vi har fått som lök på laxen? Det finns ingenting som kan sätta ut ett så effektivt betyg på en regering som hur över- respektive underskottet ser ut. Och bara för att inte Wibble kunde läsa de allra enklaste finansartiklarna i den tyska dagspressen (eller hennes hjälpredor, som nog inte kan tyska,) så steg underskottet med ytterligare ca. 30 miljarder. Är det inte makabert? Och allt detta drabbar mänskorna nederst på den ekonomiska samhällsstegen. Och varifrån den nuvarande regeringen har fått sina medlemmar är lätt att räkna ut, när man får erfara att de tänker spara in på pension och bostadstillägg, något som bara drabbar dem som redan har det svårt nog och som även tidigare hade det "normalt" besvärligt!

Beslutet att släppa kronan fri var ingenting annat än en desperat åtgärd för att inte den svenska ekonomin skulle barka totalt åt skogen! Jo, jag vet nog hur de resonerar. Mina många år som internationell affärs- och finansman i bl.a. Genève och Paris har lärt mig ett och annat och hur det brukar "låta". Man får ett slags politiskt väderkorn.

Nu kanske någon undrar vad dessa senare exempel har att göra med det som jag skrev om i den tidigare delen. Jo, allt detta är utmärkta exempel på hur det kan gå, när man förstör ett folk genom sänkt utbildningsstandard, gör det renons på vanlig enkel etik samt inte minst gör det så inkompetent, att ingen vågar eller kan ta i problemen på ett realistiskt sätt.

Nej, svenska folk, nu gäller det att kavla upp skjortärmarna, spotta i nävarna och tänka "framåt och uppåt" om det inte skall gå helt åt helvete, för åt det hållet är vi på väg! Sverige har redan hamnat i division III, där det nog rätteligen hör hemma, och nu gäller det att inte kana ner i den IV:e. Finns det någon sådan? Finns det inte, så kommer det i alla fall att finnas om något år eller så, när inflationerna har ätit upp vinsterna av devalveringen. Det brukar gå så, men det kanske inte våra representanter i regeringen är underkunniga om!

Fast jag måste nog erkänna att jag ärligt talat undrar om det svenska folket kommer att kunna ta sig ut ur krisen. Att bygga upp ett folk till kampmänniskor kan ta generationer. Och varje steg blir plågsamt. Med tanke på alla de svårigheter, som kommer att möta, och alla de tillfällen under denna kämpatid, när man måste kunna skjuta belöningen framför sig, så undrar jag om hela denna kamp någonsin kommer att lyckas. Medlemskap i EG - helt och fullt - är en absolut och ofrånkomlig förutsättning. Här finns det inte plats för något hattande hit och dit! Full rulle och raka rör med en rejäl tillsats av glada tillrop, så kanske det går!

- *Owe Svahn.*

(I "Den svenska modellens uppgång och fall, del III" i det sista numret av Byggnadstidningen, som alltså därmed upphör att utkomma, belyser författaren, en lärare från Chalmers, fenomenet "Homo Suecius", den grå identitetslöse medelmåttan, den perfekta medborgaren i sossarnas Sverige, som av ett perfekt socialt samhällssystem med extremt skattetryck uppfostrats under Erlanders och Palmes tid till att bli världens mest professionella fifflare och därmed till en försätlig fara för hela världen. I Sverige måste han bli fifflare för att överleva, men faran för världen ligger i det att han inte inser, att i världen för övrigt måste man inte fiffla för att överleva, utan där kan man faktiskt vara hederlig utan att åka fast och bestraffas där för.)

Ernest Raymond

Det finns ett slags författare som har förmågan att komma ut med ett enastående mästerverk genast, och sedan blir det ingenting mer. Till dessa hör Harriet Beecher Stowe ("Onkel Toms stuga"), Margaret Mitchell ("Borta med vinden"), Boccaccio ("Decamerone"), Henri Murger ("Bohemernas liv") men även i viss mån författare som Casanova, Flaubert ("Madame Bovary"), Gide ("Pastoralsymfonin"), Baudelaire och Cervantes. Det är givetvis intressantare med författare som klarar anstormningen av denna första stora framgång och inte fastnar i dess spår utan sedan alltid förnyar sig, som Dickens till exempel trots den enorma framgången med Pickwickklubben. Men även dessa som direkt fastnade i sin första framgång och aldrig lyckades överträffa den kan ibland vara av intresse, och det är aldrig rättvist att glömma bort dem.

Ernest Raymond torde vara helt bortglömd idag. Han debuterade 1935 vid 47 års ålder med den oerhört uppseendeväckande romanen "*We, the Accused*", (på svenska "Fräls oss ifrån ondo"). Därefter skrev han ytterligare ett tjugotal romaner och även en Franciscusbiografi, men inget av dessa arbeten överglänste debutverket, även om ett par tre stycken av dem är nog så intressanta fortfarande de också. Före debuten

hade han arbetat som präst bl.a. i fängelser och East End i London, och det är sådana erfarenheter han sedan omsätter i renaste litterära guld. *"We, the Accused"* är en enastående roman, och det finns knappast någonting i hela litteraturhistorien som kommer i närheten av den. Möjligen skulle det vara Zola eller Frank Norris. Det är en fullkomligt banal historia om alldeles enkla och normala människor, men just mot bakgrunden av den konsekvent genomförda totala vardagligheten framstår romanens frågeställning som desto mera påträngande.

Problemet är, att huvudpersonen visserligen tekniskt sett verkligen har mördat sin hustru, men moraliskt sett är han oskyldig. Han döms för mordet, fastän teknisk bevisföring saknas, blott genom att juryn ändå är övertygad om hans tekniska skuld. Under hela rättegången är det ingen som yttrar ett ord i frågan om den moraliska skulden. Detta i sin tur beror på att den mördade hustruns karaktär aldrig diskuteras. Vid ett tillfälle har Paul (huvudpersonen, en lärare,) möjlighet att föra hustruns karaktär på tal, men som god äkta man svarar han: "Min hustru är död. Låt henne få ha sin frid." Det är allt. Det är det enda moment i vilket Paul försvarar sin moraliska oskuld, och han gör det genom att vägra belysa sin döda hustrus skuld.

Den kanske yppersta scenen i hela romanen är den allra banalaste, en fullkomligt trivial händelse som blir anledningen till hela tragedin utan att någon haft någon avsikt ditåt tidigare. När Paul skriver ett känsligt brev till sin älskarinna, som han avstått ifrån för hustruns skull, blir han avbruten av att någon ringer på dörren. Paul går och öppnar. Det är en dörrförsäljare. Genom sitt snälla kynne blir det omöjligt för Paul att bli av med honom. Den sjuka hustrun undrar vem Paul pratar med där nere och stiger upp ur sin säng. På väg ner får hon syn på det halvskrivna brevet på Pauls skrivbord, och utan att hon egentligen vill det läser hon det. Hon hade aldrig anat att Paul haft en kandidanderande älskarinna. Och medan den fullständigt obegåvade dörrförsäljaren uppehåller Paul där nere med det mest erbarmliga tänkbara trams blir hustrun till en ond människa emedan hon ser hela sitt liv slaget i spillror. Och Paul har bara försökt skriva ett vänligt avskedsbrev till sin redan avpolletrade älskarinna....

Till hans bästa övriga romaner hör *"The Marsh"* ("Staden därnere") om ett ligistöde i East End, *"For Them That Trespass"* ("Förlåt oss våra skulder") om en i många år oskyldigt dömd man som efter sin frigivning med hela sitt liv förstört finner den verkliga mördaren, och *"De fem bröderna le Fabre"* om en fullständigt respektabel samhällsmedlem, en rektor, som blir en fullständigt kallsinnig mördare som inte begår ett mord utan att vara säker på att komma undan med det, vilket han också gör, även om det till slut bara blir genom sin egen död. Raymond är bäst som Londonskildrare, hans miljöromaner från London är alltid trollbindande, och han är kanske 1900-talets främsta skildrare av London vid sidan av Conan Doyle och James Hilton. Ju mer realistisk han är, desto bättre är han, det är hans huvudstyrka, som tyvärr avtar med åren, och har man läst hans debutroman har man läst det bästa av honom, som dock kanske är det bästa i sitt slag i hela den genren.

Anthony Asquith

Det finns väl ingen mysigare filmskapare än Anthony Asquith. Han excellerade i återgivandet av det mest älskvärda elementet i engelskt väsen i film efter film mest under 40-talet men även ända in på 60-talet. Han hade kanske den mest utvecklade känslan för stil och finess av brittiska filmskapare och kunde därför frambringa några av Englands mest litterära filmer. Säkrast var han inom komedin (*"French Without Tears"*, *"The Demi-Paradise"*, *"The Millionairess"*) men nådde även höjdpunkter inom drama (*"The Winslow Boy"*, *"Orders to Kill"*) och kunde även skildra kriget (*"The Yellow Rolls-Royce"* och flera filmer under andra världskriget.)

Flera av de bästa och mest romantiska gamla Gainsboroughfilmerna är signerade av honom (ex. *"Fanny by Gaslight"*) medan hans starkaste sida är hans förmåga att hantera människor och tränga in i dem. I *"Orders to Kill"*, hans kanske mest berömda film, får en agent order att likvidera en spion i Paris. Han genomför uppdraget hur svårt det än är, "spionen" är nämligen en helt vanlig människa som till och med blir agentens välgörare, och när mordet är utfört står det klart för agenten att spionen var oskyldig. Det hela skildras med en skakande inlevelse som höjer det hela till rangen av ett passionsdrama. Hans sista stora film *"Den gula Rolls-Roycen"* om en bil som passerar genom olika ägares händer, (Rex Harrisons, Shirley McLaines och Ingrid Bergmans med Jeanne Moreau, George C. Scott, Alain Delon och Omar Sharif som lämpliga moatjéer) rycktes på axlarna åt av det stora okunniga flertalet medan den i själva verket är Asquiths mest njutbara och mänskliga film. Alla dess tre episoder skildrar avgörande ögonblick i stolta människors liv och hur de därigenom blir mera mänskliga. Varför görs sådana filmer aldrig mera?

Problemet med Beethoven

"Men det här är ju ospelbart!" sade en violinist till Beethoven om hans violinkonsert. "Det går inte att spela!" Den berömda Kreutzer-sonaten vållade solisterna så svåra problem att de kastade noterna på golvet och trampade på dem. När nionde symfonin skulle uruppföras nekade sopranerna till att försöka sjunga så omöjliga och omänskliga partier. En så avancerad musiker som Max Reger betecknade fugan i Hammarklaversonaten som "ett monstrum", och ändå gjorde Reger inga lätta fugor själv. *"Die Grosse Fuge"* i en av de sista stråkkvartetterna väckte ömsom löje och förargelse, och man vägrade resolut att framföra den i dess rätta sammanhang som finalsats till den största stråkkvartetten.

Hur reagerade Beethoven på allt detta? Till violinisten som sade att hans violinkonsert inte gick att spela sade Beethoven: "Det ska gå!" och det var hans sista ord i saken. Han gav aldrig med sig när det ställdes önskemål om kompromissande med tekniska svårigheter. Ett enda unikt fall är känt, då Beethoven faktiskt gav med sig: Waldsteinsonaten. Man bad honom stryka en hel sats ur denna hans mest formfulländade pianosonat, vilket han underligt nog gjorde. Som hämnd lade han i stället in en annan kortare mellansats som enligt vissa bedömare förstörde hela sonaten.

Beethoven var en som aldrig gav upp. Om det var något han inte kunde med så var det feighet, eftergifter och kompromisser med det ideella. Varenda en av hans kompositioner visar denna totala konsekvens i strävandet efter idealet. De har inte kommit till genom lätthet och bekvämlighet utan genom skakande kriser och brottningskamper. Men han har alltid segrat. För Mozart föll sig all musik helt naturligt, han behövde bara låta tonerna i sitt inre föda ut på papperet, och det blev alltid behagligt, motståndslöst och lekande lätt. Violinen var hans instrument lika mycket som pianot, och allt vad han skrev passade instrumenten som hand i handske. För Beethoven var det tvärtom. Han måste tvinga fram musiken, pressa den in i ramen för sitt höga ideal, forcera den in i stränga former under blod, svett och tårar, och därför är den aldrig lättspelad. Hans uttolkare måste på samma sätt brottas och kämpa med hans musik innan den blir något. Men sedan blir den också den mest absoluta och klassiska av all musik. Beethoven är aldrig ytlig som Mozart, han upprepar sig aldrig som Bach, han är aldrig svulstig som senromantikerna, utan han är alltid koncis och håller sig till saken, totalt logisk och samtidigt otroligt originell i sin vulkaniska dynamik. Hans musik är på ett högre plan än all annan musik, därför att han aldrig kompromissade med sina ideal. Trots total dövhet kunde han därför ändå fortsätta komponera ständigt högre strävande

kompositioner, ty han var den mest självdisciplinerade av alla kompositörer. Hans oförmåga att kompromissa med sina ideal lärde honom denna utomordentliga självdisciplin och okuvliga strävan vidare, samtidigt som musikens stränga logik och renhet även gav honom ett högre förnuft. Han var Napoleons och revolutionens hängivnaste vän tills Napoleon lät kröna sig till kejsare, då Beethoven genast blev Napoleons förste fiende. När hela världen kröp för fransmännen vägrade Beethoven göra det, och när de ockuperade Wien vägrade Beethoven låta sig ses av dem. Han och England fick rätt medan exempelvis Sverige gav efter för Napoleons maktlater och förlorade Finland. Under andra världskriget spelade BBC varje kväll Beethovens femte symfoni som symbol för den ensamma kampen mot Hitler-Tyskland, och än en gång fick Beethoven och England rätt med någon hjälp av Churchill.

Detta om något är vad Beethoven alltid kommer att ha att lära oss: att inte ge upp inför motgången, att inte kompromissa med de rätta idealen, att aldrig vika en tum från det som man vet att är rätt och att inte svika det egna konstruktiva arbetet vad som än händer, om man så blir döv eller det kommer nya maktgalningar i vägen som Napoleon och Hitler. Ty även om hela världen överger det demokratiska frihetsidealet så kan ännu hela världen vinnas tillbaka om man bara inte sviker det idealet själv.

Nu har det varit så mycket engelskt i detta nummer att vi sparar John Bede till nästa gång. Sommaren står för dörren med en lång ledighet även för Fritänkarens del, även om han kommer att vara nog så aktiv under sina korta Göteborgsbesök med distributionen av detta nummer, som dess värre nog kommer att ta hela sommaren, så litet i Göteborg som han kommer att vara. Men i augusti spottas det i nävarna igen, då återkommer John Bedes evighetsföljetong med färsk rapport om den väldige drakdödaren Odds vilda irrfärder, då har vi förhoppningsvis träffat Westerberg i Tibet, då kommer troligen skolastikern Owe Svahn att ha en del att berätta från Paris, och följande författare har vi för avsikt att behandla framöver: James Clavell, Somerset Maugham, B.Traven, Hans Helmut Kirst, Johannes V. Jensen, Martin Andersen Nexö, Strindberg och Fröding, François Mauriac, Daphne du Maurier, Gore Vidal, H.G.Wells, Wodehouse, William J. Locke, Robert Graves, Bruce Lockhart, Patrick White, William Golding, A.J.Cronin, Nevil Shute, Lawrence Durrell, Arthur Koestler, Bertrand Russell, Umberto Eco, Danilo Dolci, och många andra.

Den bästa tänkbara av alla somrar,

önskar FRITÄNKAREN sina läsare.